

ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

ԼՈՒՍԻՆԵ ՍԱՐԳՍՅԱՆ

**ԲԱՆԱՎՈՐ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՀՄՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ
ՄԵԹՈԴԱԿԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿ**

ԵՐԵՎԱՆ

ԵՊՀ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ

2017

ՀՏԴ 81'253(07)

ԳՄԴ 81.2-797

Ս 259

*Հրատարակության է երաշխավորել
ԵՊՀ ռումանագերմանական բանասիրության
ֆակուլտետի գիտական խորհուրդը*

Լուսինե Սարգսյան

Ս 259 Բանավոր թարգմանության հմտությունների ուսուցման մեթոդական ձեռնարկ/Լ. Սարգսյան: -Եր., ԵՊՀ հրատ., 2017, 50 էջ:

Ձեռնարկը նախատեսված է բուհերի թարգմանչական բաժիններում «Բանավոր թարգմանություն» մասնագիտական դասընթաց վարող դասախոսական անձնակազմի համար և կարող է ծառայել որպես դասընթացի նախապատրաստման մեթոդական հիմք:

Ձեռնարկի նպատակն է՝ ներկայացնել բանավոր թարգմանության էությունը և առանձնահատկությունները, տվյալ մասնագիտական դասընթացի ուսուցման մեթոդները, սկզբունքները և մոտեցումները, ինչպես նաև առաջարկել բանավոր թարգմանության հմտությունների զարգացումը խթանող լսարանային և արտալսարանային առաջադրանքներ:

ՀՏԴ 81'253(07)

ԳՄԴ 81.2-797

ISBN 978-5-8084-2175-2

© ԵՊՀ հրատ., 2017

© Լ. Սարգսյան, 2017

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Թարգմանիչների, մասնավորապես բանավոր թարգմանիչների պատրաստումը քննարկման առարկա է դարձել ողջ աշխարհի մասնագիտական շրջանակներում: Բարձրագույն ուսումնական հաստատությունների համապատասխան ստորաբաժանումներում բանավոր թարգմանիչների պատրաստումը ներկայիս առավել արդիական խնդիրներից է:

Դրա հիմքում բանավոր թարգմանության՝ որպես մասնագիտության հանդեպ պահանջարկի կտրուկ աճն է, ինչը պայմանավորված է հատկապես վերջին տասնամյակներում աշխարհաքաղաքական զարգացումներով, համաշխարհային ու տարածաշրջանային տնտեսական գործընթացների համատեքստում միջազգային, հասարակական, քաղաքական, տնտեսական և այլ կազմակերպությունների ակտիվ գործունեությամբ:

Այս պնդումը տեղին է մասնագիտական տարբեր ոլորտներում կիրառվող տարբեր լեզուների պարագայում, թեև ձեռնարկն ուղղված է հայերեն-անգլերեն և անգլերեն-հայերեն բանավոր թարգմանիչների ուսուցման խնդիրներին:

Սույն ձեռնարկը նպատակ ունի որոշակի ընդհանուր գաղափարներ առաջարկել՝ ապագա բանավոր թարգմանիչների ինքնուսուցմանը նպաստելու, ինչպես նաև օգտակար խորհուրդներով դասախոսին աջակցելու համար՝ վերլուծելով ինչպես տեղական, այնպես էլ միջազգային ծանրակշիռ փորձը:

Ի լրումն այդ ամենի՝ վերլուծվել են նաև համաժամանակյա և հաջորդական թարգմանիչների ուսուցման որոշ հիմնական տարբերություններ ու նմանություններ, ներկայացվել են «Բանավոր թարգմանություն» առարկայի շրջանակներում գործի դրվող մեթոդներն ու մոտեցումները, որոնք հատկապես կարևոր նշանակություն ունեն բանավոր թարգմանության համար անհրաժեշտ թե՛ խոսքային, թե՛ ունկնդրողական հիմնական հմտությունների առումով:

Անդրադարձ է կատարվել մասն ապագա թարգմանիչների հարակից հմտություններին՝ երկարատև ու կարճատև հիշողության ամրապնդմանը, ուշադրության կենտրոնացմանը, որոնց համար ևս հիմք են ծառայել ընդունված միջազգային մեթոդները:

ԲԱՆԱՎՈՐ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱՀԱՐՅԵՐՆ ՈՒ ՏԱՐԱՏԵՍԱԿՆԵՐԸ

Բանավոր թարգմանությունը իրականացվում է գրառումների օգտագործմամբ կամ առանց դրա: Բանավոր թարգմանության տատանակներն են՝

1. բանավոր թարգմանություն գրավոր տեքստից,
2. հաջորդական թարգմանություն,
3. համաժամանակյա թարգմանություն:

Գրավոր տեքստից բանավոր թարգմանությունը կատարվում է առավելապես համաժամանակյա թարգմանությունների ժամանակ գրավոր տեքստից:

Հաջորդական թարգմանությունը տեքստի բանավոր թարգմանությունն է այն ունկնդրելուց հետո, ընդ որում՝ լսողությամբ ընկալված տեքստը կարող է թարգմանվել ինչպես ամբողջությամբ, այնպես էլ մաս-մաս, սովորաբար՝ պարբերություն առ պարբերություն կամ նախադասություն առ նախադասություն: Հաջորդական թարգմանությունը կարող է լինել միակողմանի, եթե այն կատարվում է աղբյուր լեզվից թիրախ լեզու, և երկկողմանի, եթե այն կատարվում է երկու ուղղությամբ՝ աղբյուր լեզվից թիրախ լեզու և հակառակը: Առավել հաճախ հաջորդական թարգմանություն ասելով՝ հասկանում ենք լսողությամբ ընկալված տեքստի բանավոր թարգմանությունը՝ գրառումներով, որը թարգմանչի գործունեության արհեստավարժ ձևն է:

Համաժամանակյա (համընթաց) թարգմանությունը բանավոր թարգմանություն է, որը կատարվում է ելակետային տեքստի ունկնդրողական ընկալմանը զուգընթաց: Այս տեսակի թարգմանությունը զգալիորեն ավելի բարդ է, քանի որ համընթաց թարգմանիչը պետք է օժտված լինի որոշակի կարևոր հատկանիշներով, որոնց բացակայության դեպքում նա չի կարող հավուր պատշաճի կատարել իր խնդիրը: Նախևառաջ, համընթաց թարգմանիչը պետք է ունենա շատ լավ հիշողություն, որպեսզի լսողական ընկալմանը զուգընթաց

կարողանա թարգմանել հաղորդման աղբյուրից անընդմեջ ստացվող տեղեկատվությունը:

Համընթաց թարգմանիչը պետք է կարողանա սկզբնաղբյուր խոսքը խտացնել՝ չաղավաղելով դրա ընդհանուր իմաստը և անփոփոխ պահպանելով տեղեկատվությունը, քանի որ որևէ թարգմանիչ, նույնիսկ բացառիկ հիշողությամբ օժտված մեկը, չի կարող թարգմանության տվյալ տեսակին բնորոշ չընդհատվող և արագ տեմպի պայմաններում բացարձակապես լիակատար վերաբառադրել բնագրի տեքստը:

Քանի որ վերը նշված պատճառով որևէ համընթաց թարգմանիչ չի կարող մտապահել կամ արագորեն վերհիշել թարգմանվող բառերի օտարալեզու համաբանությունները և համարժեքները, ապա նա պետք է կարողանա այդ բառերի իմաստը հաղորդել նկարագրական ձևով՝ պարտադիր պահպանելով բնագրի իմաստը:

Համընթաց թարգմանիչն առավել, քան մյուս թարգմանիչները, պետք է օժտված լինի մեկ լեզվից մյուսն արագորեն անցնելու ունակությամբ: Նման անցումը, որպես կանոն, կատարվում է ձևային-նշանային մակարդակում՝ թարգմանության նշանային եղանակով, որը ենթադրում է մի լեզվի նշանից (բառից կամ բառակապակցությունից) անցում մեկ այլ լեզվի նշանի: Դա բացատրվում է նրանով, որ համընթաց թարգմանիչը ժամանակ, նաև հնարավորություն չունի ընթերցելու և վերլուծելու լսողությամբ (ավելի հաճախ՝ ականջակալներով) ընկալվող մախադասության իմաստը, որը պետք է ձևակերպի մեկ այլ լեզվով: Ահա թե ինչու համընթաց թարգմանիչը պետք է օժտված լինի այնպիսի պայմանական ռեֆլեքսով, որով կկարողանա վայրկենապես արձագանքել ելակետային լեզվով տվյալ պահին լսված բառին կամ բառակապակցությանը, ինչպես նաև իր երկարատև հիշողությունից վայրկենապես մտաբերի թարգմանության լեզվում ունեցած դրա համարժեքը կամ համաբանությունը:

Վերջապես, համընթաց թարգմանիչը պետք է ունենա երկրագիտական խոր գիտելիքներ՝ ելակետային լեզուն կրող ժողովրդի մա-

սին, որպեսզի հաջողությամբ և արագորեն հաղթահարի այն դժվարությունները, որոնք առնչվում են ազգային իրականություններ արտահայտող լեզվական միավորների թարգմանությանը: Եթե այս խնդիրը գրավոր թարգմանչի համար այնքան էլ էական չէ, քանի որ այդպիսի միավորների հանդիպելիս նա հնարավորություն ունի ամենատարբեր աղբյուրներից լրացնելու իր երկրագիտական բացերը, ապա համընթաց թարգմանչի պարագայում նման բացը անթույլատրելի է: Համընթաց թարգմանչի վերոհիշյալ հատկությունները բնատուր չեն. դրանք ձեռք են բերվում երկարատև, կանոնավոր աշխատանքի շնորհիվ, երբ արդեն լսածը մտապահելու, այն խտացնելու, լեզվական միավորների իմաստը նկարագրական ձևով հաղորդելու, մի լեզվից մյուսը արագ անցնելու ունակությունը հասնում է ինքնաբերականության: Նշված մտավոր գործողություններից ինքնաբերականությունը համընթաց թարգմանչի աշխատանքը մեծապես բարդացնող էական գործոններից մեկն է:

Եթե գրավոր թարգմանության ընթացքում համատեքստը, հատկապես արտալեզվական համատեքստը, չափազանց մեծ դեր է կատարում, ապա նույնը չի կարելի ասել համընթաց թարգմանության մասին: Դա բացատրվում է նրանով, որ գրավոր թարգմանիչը կարող է նախապես ծանոթանալ բնագրի տեքստի արտալեզվական համատեքստի բաղկացուցիչ տարրերի առարկայական և խոսքային իրադրությանը, ինչը նրան հնարավորություն կտա խորապես ըմբռնելու և իմաստավորելու նշված տեքստը, ինչն էլ իր հերթին կապահովի թարգմանության նույնականությունը:

Բոլորովին այլ է իրավիճակը համընթաց թարգմանչի պարագայում. լիարժեք չտիրապետելով համատեքստին՝ նա պետք է առանց ընդհատման թարգմանի բանախոսից ստացվող նյութը՝ ծանոթ չլինելով հաջորդող տեղեկատվության բովանդակությանը: Լավագույն դեպքում նա կարող է նախապես ծանոթ լինել բանախոսի ելույթի թեմային, ինչը այդ ելույթի առանձին բառերի ենթադրական կանխատեսման որոշ հնարավորություն է ընձեռնում: Սակայն այդ ամենը չա-

փազանց փոքր օգնություն է՝ թարգմանչի խնդիրը ինչ-որ չափով հեշտացնելու համար: Ահա թե ինչու է համատեքստի վրա հենվելու անկարելիությունը համընթաց թարգմանչին ստիպում դիմել թարգմանության նշանային եղանակին: Վերը ասվածից բխում է մի եզրակացություն. համընթաց թարգմանության մեջ չափազանց դժվար, կարելի է ասել՝ գրեթե անհնար է հասնել նույնականության:

Երբ հաղորդակցման մասնակիցները խոսում են տարբեր լեզուներով, ապա հաղորդակցությունն իրագործվում է մի երրորդ կողմի՝ թարգմանչի միջոցով, որի դերը երկակի է: Մի կողմից, թարգմանիչը հանդես է գալիս որպես կրկնորդ հասցեատեր, քանի որ նա անմիջականորեն սկզբնական աղբյուրից ընդունում է վերջնական հասցեատիրոջ համար նախատեսված տեղեկատվությունը, մյուս կողմից՝ հանդես է գալիս որպես կրկնորդ աղբյուր, քանի որ նա կրկնում է սկզբնական աղբյուրի տեղեկատվությունը՝ հետագայում այն վերջնական հասցեատիրոջը փոխանցելու համար:

Այսպիսով՝ սկզբնական աղբյուրի համար թարգմանիչը միջանկյալ հասցեատեր է, իսկ վերջնական հասցեատիրոջ համար՝ միջանկյալ աղբյուր:

Երկու ուղղություններով կատարվող երկլեզու հաղորդակցությունը կարելի է ներկայացնել հետևյալ կերպ.

աղբյուր	թարգմանիչ		հասցեատեր
սկզբնական աղբյուր	⇒ կրկնորդ		⇒ վերջնական հասցեատեր
	հաս- ցեատեր	աղբյուր	

հասցեատեր	թարգմանիչ		աղբյուր
վերջնական հաս- ցեատեր	⇐ կրկնորդ		⇐ սկզբնական աղբյուր
	հաս- ցեատեր	աղբյուր	

ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՅԻ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ՄԿՁԲՈՒՆՔՆԵՐԸ

Մասնագիտական դասընթացի ուսուցման սկզբունք ասելով՝ պետք է հասկանալ որոշակի մեթոդ¹, որի հիմքում ընկած են դրա հիմնական ելակետային դրույթները: Ընդհանրապես օտար լեզուների ուսուցման մեջ «մեթոդ» հասկացությունը կիրառվում է երկու տարբեր իմաստներով՝

- ա) որպես մեթոդական համակարգ կամ մեթոդական ուղղություն՝ ընդհանուր իմաստով,
- բ) որպես ուսուցման եղանակներից մեկը՝ մասնավոր իմաստով:

Առաջին դեպքում մենք խոսում ենք քերականական-թարգմանական, ուղիղ, խառը, գիտակցական-համադրական և արդյունավետ մեթոդների մասին:

Երկրորդ դեպքում «մեթոդ» հասկացությունը՝ ավելի մասնավոր իմաստով, հենվում է դիդակտիկ տվյալների վրա: Դիդակտիկայում մեթոդներ են համարվում դասախոսի և ուսանողի աշխատանքի այն եղանակները, որոնց միջոցով հասնում են գիտելիքների յուրացման, կարողությունների և հմտությունների ձևավորման: Այստեղ մեծ ուշադրություն պետք է դարձնել նյութի բացատրմանն ու ցուցադրմանը:

Ռոմանագերմանական բանասիրության ֆակուլտետի թարգմանության տեսության և պրակտիկայի ամբիոնում ուսուցման առաջին չորս կիսամյակներում բանավոր թարգմանության ուսուցման մեթոդի յուրահատկությունը հենց տարատեսակ վարժություններն են: Մեծ ուշադրություն է դարձվում բանավիճային, խաղային, պրոբլեմային և ինտերակտիվ (փոխներգործուն) ուսուցման ակտիվ մեթոդներին՝ երկխոսությունների միջոցով սպահովելով հաղորդակցությունը:

¹ Общая методика обучения иностранным языкам. Под ред. А. А. Миролубова, И. В. Рахманова, М., 1967, с. 49-50.

Լսարանում երկխոսությունը պետք է արտահայտված լինի հետևյալ ձևաչափերով՝

1. խմբային՝ դասախոս-լսարան,
2. գույգերով՝ ուսանող-ուսանող և դասախոս-ուսանող,
3. համագործակցային՝ աշխատանք փոքր խմբերով:

ԲԱՆԱՎՈՐ ԽՈՍՔԻ ԸՆԿԱԼՄԱՆ ԱՌԱՆՋՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Հաղթահարման տեսանկյունից դիտարկելիս խոսքի ընկալումը, լինելով որոշիչ գործոն հաղորդակցության գործընթացում, միաժամանակ լեզվական չորս հմտություններից (խոսել, ունկնդրել, գրել, կարդալ) ամենադժվարն է²: Բանավոր խոսքի ընկալման գործոնը արտացոլված է օտար լեզվի՝ միջազգային ճանաչում ունեցող ցանկացած քննական կառուցվածքում (TOEFL, IELTS, PCE) և այլն³: Այդ քննությունների առաջին կամ երկրորդ բաժինը նվիրված է բանավոր խոսքը հասկանալուն: Նույնպիսի մոտեցում է դրսևորված ՀՀ ազգային կրթության դպրոցական ծրագրերում⁴, Բոլոնիայի գործընթացի շրջանակներում օտար լեզվին վերաբերող փաստաթղթերում⁵, որոնցում ունկնդրելու, բանավոր խոսքն ընկալելու հմտությունների ուսուցումը դասավանդման պարտադիր մաս է և շարադրված է մանրամասն, փուլ առ փուլ՝ առանձնացնելով նշաձողերը:

² **Rost, M.** 1990. Listening in Language Learning. London, Longman.

³ **Derrick, D.** 2013. Teaching beyond the Test: a Method for Designing Test-Preparation Classes. / English Teaching Forum, vol. 51, N. 4.

⁴ **Քաբայան Ա. Մ., Իսրայելյան Ա. Հ.,** Օտար լեզվով բանավոր խոսքի ընկալման հմտությունների ուսուցման մեթոդական ուղեցույց, Երևան, 2014:

⁵ “Realizing the European Higher Education Area”, Communique of the Conference of Ministers Responsible for Higher Education. Berlin, Sept., 2003./ Tudon, I. 2007. The Challenge of the Bologna Process for Higher Education Language Teaching in Europe. Universite Libre de Bruxelles.

Ունկնդրել և խոսքի իմաստն ընկալել սովորեցնող վարժանքները միտված են լեզուն կրկնելով սովորելուն, ինչը ներդաշնակ է մարդու մեջ դրված բնական մեխանիզմներին⁶:

Օտար լեզվով հնչող բանավոր խոսքը հասկանալը հմտություն է, և ինչպես ցանկացած հմտություն՝ այն ենթակա է մշակման և զարգացման⁷: Ինչպիսին էլ լինի սովորողի գիտելիքների մեկնարկային մակարդակը, ունկնդրելու կարողության ինչպիսի պաշարով էլ ուսանողը մտնի լսարան, ուսուցման և վարժանքների միջոցով այն կարելի է զգալի բարելավել: Այսօր, ի տարբերություն ոչ հեռու անցյալի, թե՛ ուսանողը, թե՛ դասավանդողը այս դժվարին ասպարեզում հաջողության հասնելու բավարար և ավելի շատ հնարավորություններ ունեն ուսուցման ճիշտ մեթոդներ ընտրելու դեպքում: Ներդաշնակ և համալիր մոտեցման դեպքում ունկնդրել-հասկանալու հմտությունները ձևավորելու և զարգացնելու խնդիրը միանգամայն հաղթահարելի է: Սույն ձեռնարկը միտված է այս հարցում դասավանդողներին օգնելուն:

ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ՓՈՒԼԵՐԸ

ՆԱԽԱՌՆԿՆԳՐՈՒՄ. Ուսանողին առավել հեշտորեն կողմնորոշելու համար նրան նախօրոք պետք է ծանոթացնել, թե ըստ ուսումնական ծրագրի, իբրև վերջնական նպատակ, նա ինչպիսի՞ խոսք պետք է կարողանա ունկնդրել-հասկանալ՝ առօրյա խոսք, նորությունների հաղորդումներ, գրույց, ելույթ և այլն: Ուսանողին պետք է բացատրել, որ բանավոր խոսքի ընկալումը ոչ թե օժանդակ, երկրորդական հմտություն է, որին կարելի է հասնել՝ երբեմն-երբեմն մի քիչ ժամանակ տրամադրելով, այլ մի հիմնարար հմտություն, որին տիրապետելը աշխատատար և ժամանակատար գործ է և պահանջում

⁶ **Lighthown, P. & Spada N.**, How Languages are Learned. NY, Oxford University Press, 2003.

⁷ **Rost, M.**, Listening in Language Learning. London, Longman 1990.

է նվիրվածություն ու համբերություն: Ուսանողը պետք է գիտակցի, որ միջավայրից դուրս օտար լեզու սովորելիս բանավոր խոսքի ըմբռնման հմտությունների մշակումը ջանք և կենտրոնացում է պահանջում: Աստիճանական, քայլ առ քայլ աշխատանքով հնարավոր է հաղթահարել հնչող նյութի ընկալման համդեպ ուսանողի սկզբնապես կուտակած վախը կամ հուսահատությունը: Ուստի աշխատանքները ծրագրելիս անհրաժեշտ է առաջնորդվել այն դրույթով, որ ունկնդրվող նյութի մակարդակը պետք է համապատասխանի ուսանողի հենքային գիտելիքներին: Մյուս կողմից, նյութը պետք է հետաքրքիր և համահունչ լինի ուսանողի ներկայիս հետաքրքրություններին՝ առաջացնելով հետաքրքրվածություն⁸:

ՈՒՆԿՆԴՐՈՒՄ. Այս փուլում ունկնդրելուն՝ որպես օտար լեզվի յուրացման գլխավոր ուղու, առաջնային նշանակություն է տրվում: Առանձնահատուկ ուշադրություն պետք է դարձվի բառային շղթայի հնչյունները, բառերը, պարզ նախադասությունները ունկնդրելով հասկանալուն, քանի որ հասկանալու կարողությունն ու ճշգրիտ արտաբերումը զարգացնելու համար անհրաժեշտ է ուշադրությունը կենտրոնացնել օտար լեզվին բնորոշ հնչեղության վրա, ինչը հաջող փոխներգործության (interaction) հիմք է: Տեքստերն առատորեն պետք է ուղեկցվեն տեսողական նյութով (պատկերներ, առարկաներ, նկարներ, լուսանկարներ և այլն) և հնչյունային ցուցանիշներով (աղմուկ, հստակ արտահայտված հնչերանգ և այլն), որոնց վրա հենվելով՝ ուսանողն ավելի հեշտ կընկալի տեքստը: Տեքստերը չպետք է ծանրաբեռնված լինեն անծանոթ բառապաշարով ու քերականական կառուցվածքներով:

Եթե բանավոր խոսքի ըմբռնումն ստուգող հանձնարարությունները կատարելիս սովորողից պահանջվում է մեկ կամ երկու անգամ ունկնդրելով ճիշտ պատասխաններ տալ, ապա ունկնդրել սովորեցնելիս նույն նյութը հարկ է լինում հնչեցնել բազմիցս: Կարևոր գործոն

⁸ **Բաբայան Ա. Մ., Իսրայելյան Ա. Հ.,** Օտար լեզվով բանավոր խոսքի ընկալման հմտությունների ուսուցման մեթոդական ուղեցույց, Երևան, 2014:

է տրամադրված ժամանակը, և էական պայման է ժամանակի սեղմ սահմանափակում չունենալը: Հնարավորինս պետք է տրամադրել այնքան ժամանակ, որքան ժամանակում ուսանողը միջին հաշվով ունակ է կենտրոնացնելու իր ուշադրությունը: Դա կարող է լինել քսան-երեսուն րոպեից մինչև մեկ լսարանային ժամ՝ կախված հաղթահարվող նյութի բարդությունից և ուսանողի պատրաստվածության մակարդակից: Ընտրված նյութը կարող է լինել 5-10 նախադասությունից մինչև 5-10 րոպե տևող խոսք: Հարկ է սկսել ավելի պարզ ու հեշտ նյութից, որն անմիջապես ճանաչելի և կիրառելի կլինի ուսանողի համար: Դա կօգնի արթնացնել ուսանողի հետաքրքրությունը, որը ցանկալի է պահպանել մինչև վերջ: Ուսանողները նյութը մեկ անգամ լսում են սկզբից մինչև վերջ: Անշուշտ, այն որոշակի հույզեր է առաջացնում՝ կապված վատ հասկանալու կամ բնավ չհասկանալու հետ: Այս երևույթը կարելի է անվանել դրական սթրես, հուզմունքի պահ, որովհետև ուսանողները, ինչպես փոքր երեխաներն իրենց ծնողների պարագայում, միանգամայն համոզված են, որ դասավանդողի օգնությամբ իրենց համար շատ շուտով պարզ կլինի նյութի իրական բովանդակությունը: Այստեղ գործում են սովորող-դասավանդող հարաբերության մեջ ձևավորված հավատն ու վստահությունը, որոնք դրական զգայական ֆոնի ստեղծման և պահպանման գրավականն են:

Հետևաբար գործընթացը կազմակերպվում է նյութն ունկնդրելուց հետո դրա ընկալման աստիճանը մեկ անգամ ստուգելու եղանակով: Լսարանը քննարկում է հնչած խոսքից ստացված տպավորությունը, քեման, նյութը, կիրառված լեզուն, շեշտադրումները, խոսքը հասկանալու գործում հուշող և խանգարող հանգամանքները: Այս սկսվում է ամենակարևոր, մանրակրկիտ և ժամանակատար աշխատանքը: Լսում են առաջին նախադասությունը: Փորձում են հասկանալ: Այս աղ նախադասությունը տրոհվում է մասերի՝ արտահայտությունների (տրամաբանական միավորների). սկսում են կրկին ունկնդրել արտահայտություն առ արտահայտություն, նույնիսկ՝ բառ

առ բառ, եթե անհրաժեշտ է: Ձուգահեռաբար ընդհանուր քննարկում է ընթանում: Բացատրությունից հետո ուսանողները նորից են լսում նույն արտահայտությունը և փորձում բարձրաձայն կրկնել այն: Լավագույն արդյունքը ստացվում է, երբ նրանք նույն նյութը լսում են երեք-չորս անգամ, և երեք-չորս անգամ էլ պարտադիր բարձրաձայն կրկնում են՝ մնամակելով լսածը: Օտար լեզվով հնչող խոսքը նույն կերպ կրկնելը ուսուցման պարտադիր պայման է: Կրկնելիս ուսանողն անդրադառնում է իր սեփական արտասանական ապարատին (անհրաժեշտության դեպքում դասավանդողը բացատրում է լեզվի կամ ատամնաշարի դիրքը և արտասանական այլ կարևոր մանրություններ) և աստիճանաբար, երբեմն ենթագիտակցորեն հասկանում է իր կրկնածի արտասանության առանձնահատկությունները: Բարձրաձայն արտասանելիս սովորողը գիտակցում է, թե ինչպես է դա ստացվում ուրիշների մոտ, ինչն օգնում է հետագայում ավելի հեշտ ճանաչել տվյալ արտահայտությունը խոսքի հոսքի մեջ: Բացատրությունից և հատվածաբար կրկնելուց հետո, ևս մեկ անգամ ունկնդրելով միևնույն նախադասությունը, ուսանողներն արդեն ճանաչում են արտահայտությունների միջև եղած կապերն ու առանձնահատկությունները: Հաջորդ քայլն արվում է արդեն նախադասության մակարդակում. մի քանի անգամ կրկնվում է միևնույն նախադասությունը ունկնդրելու և բարձրաձայն կրկնելու աշխատանքը: Բարձրաձայն, սահուն կրկնելուց հետո միայն անցում է կատարվում հաջորդ նախադասությանը: Նույնատիպ աշխատանք է կատարվում նաև նախադասությունների միջև եղած կապերն ու անցումները բացատրել-բացահայտելու համար: Նյութի բնույթով պայմանավորված՝ այս աշխատանքը կարող է տևել երկար կամ կարճ: Երբ նյութի մշակման աշխատանքներն արդեն համարվում են ավարտված, կարելի է նյութը ևս մեկ անգամ ունկնդրել սկզբից մինչև վերջ, առանց ընդհատումների՝ ուսանողներին ցույց տալով, թե ինչպես անցան չհասկանալուց դեպի հասկանալի ընկած ճանապարհը: Տեղին կլինի վերջում քննարկել ուսանողների արձագանքը, որը սովորաբար խիստ դրական է լինում:

Նրանք ցնծում են և գոհ են իրենցից, որովհետև արդեն հեշտությամբ հասկանում են սկզբում անհասկանալի խոսքը: Այս ոգևորությունը նրանց խիստ անհրաժեշտ է աշխատանքի նոր փուլեր հաղթահարելու համար:

Նյութը մշակելիս չի կարելի շրջանցել նաև արտալեզվական միջոցներով հաղորդված տեղեկությունը (դադար, լռություն, աղմուկ, ձայնարկություններ և այլն): Ուսանողների ուշադրությունը պետք է դարձնել նաև խոսքի այս կողմի վրա, առանց որի այն չի իրականանում: Անհրաժեշտ է քննարկել և սովորեցնել խոսքի անբակտելի այս բաղադրիչները հասկանալու կարևորությունը: Այսկերպ ապահովվում է համակողմանի մոտեցում, որը նպաստում է ունկնդրելու հմտությունների զարգացմանը:

Երբ ուսանողը հնչած խոսքը կրկնում է հատված առ հատված, բառ առ բառ, բառախումբ առ բառախումբ, նախադասություն առ նախադասություն այնուհետև դրանք միմյանց կապակցելով՝ նա. ա) լավագույնս հասկանում է, թե ինչպես է արտասանվում այս կամ այն հնչյունը, բառը, և ինչպես է իրականանում բանավոր խոսքի հոսքը, բ) միևնույն տեղեկատվությունը սեփական ձայնային ապարատի միջոցով ունկնդրելով՝ ապահովում է խոսքի առավելագույն ընկալունակությունը, գ) սովորում է ինքնուրույն ճիշտ արտասանել խոսվածքը՝ այն համեմատության մեջ դնելով բնօրինակի հետ, դ) շտկում է արտասանական սխալները, ե) հաղթահարում է օտար լեզվով խոսելու վախը, զ) ապրում է սեփական խոսքը վայելելու հաճույքը: Տվյալ աշխատանքը սոսկ ուղղված է բնական միջավայրում օտար լեզու սովորելու գործընթացին:

ՀԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԶԱՐԳԱՅՈՒՄԸ ԽԹԱՆՈՂ ԱՌԱՋԱԴՐԱՆՔՆԵՐ

Ունկնդրելու առաջադրանքները, ըստ տեսակի, բաժանվում են երկու խմբի՝ ամբողջական/ընդհանրական (top-down/holistic) և հատվածական/մասնատված (bottom-up/segmental): Ըստ ամբողջական ունկնդրման առաջադրանքների ամենատարածված տեսակների՝

- 1) մեկ անգամ ունկնդրելով՝ ուսանողը պետք է կարողանա կողմնորոշվել ասվածի ընդհանուր գաղափարի, մտքի վերաբերյալ՝ առանց ուշադրությունը կենտրոնացնելու ասվածի մանրամասների կամ անհասկանալի բառերի ու հատվածների ըմբռնման վրա (այս տիպի ունկնդրումը մոտ է կարդալու ժամանակ թռուցիկ հայացք գցելով բովանդակությունն ըմբռնելուն (scanning)),
- 2) մեկ անգամ ունկնդրելով՝ ուսանողը պետք է կարողանա ըմբռնել խոսքի ամենակարևոր՝ առանցքային տեղեկատվությունը,
- 3) մեկ անգամ ունկնդրելով՝ ուսանողը պետք է ճանաչի և առանձնացնի առանցքային կամ հենքային բառերը,
- 4) մեկ անգամ ունկնդրելով՝ ուսանողը պետք է փորձի կողմնորոշվել, թե նյութը ամենայն հավանականությամբ ինչ թեմայի է վերաբերում:

Այս առաջադրանքների շրջանակներում ըմբռնումը ստուգվում է զանազան եղանակներով՝

- ա) ընդհանուր հարցում կամ քննարկում,
- բ) թերթիկների տրամադրում՝ հիմնական գաղափարի վերաբերյալ հարցերով,
- գ) թերթիկների տրամադրում՝ առանցքային բառերի ըմբռնումն ստուգող հարցերով կամ բառային բացթողումներ ունեցող նախադասություններով, որոնք պետք է լրացվեն,

դ) թերթիկների տրամադրում՝ խոսքի սեղմ բովանդակությունը շարադրող մի քանի տեքստերով, որոնք իմաստով մոտ են, սակայն միայն մեկն է ճիշտ. ուսանողը պետք է անսխալ ընտրություն կատարի,

ե) տարբեր դասախոսություններից հատվածների, պարբերությունների տրամադրում (ուսանողները ծանոթանում են նյութին, ապա հնչեցվում է կոնկրետ դասախոսության առաջին հատվածը միայն: Այդ հատվածն ունկնդրելու հիման վրա ուսանողը պետք է ճիշտ կողմնորոշվի և առաջարկված պարբերություններից ճիշտ ընտրություն կատարի),

զ) տարբեր գործողություններ պատկերող նկարների տրամադրում (ուսանողները լսում են դրանցից մեկում պատկերված գործողության նկարագրությունը և աշխատում հասկանալ գործընթացը: Նրանց խնդիրն է՝ նկարների տրցակից ընտրել իրենց լսածին համապատասխանող նկարը),

է) թեմայի հուշում (ելույթը կամ դասախոսությունը ունկնդրելուց առաջ ուսանողներին ասվում է, թե ինչ թեմայով է լինելու հնչող խոսքը, օրինակ՝ շրջակա միջավայրի պահպանության խնդիրների շուրջ, և բաժանվում են թերթիկներ՝ տվյալ թեմային վերաբերող տարբեր ենթաթեմաների ցանկով: Ունկնդրումից հետո նրանք պետք է ընտրեն այն ենթաթեմաները, որոնք արժարժվել են խոսքում),

ը) ելույթից քաղված պարբերությունների տրամադրում՝ խառը դասավորությամբ (նրանց խնդիրն է՝ ունկնդրելուց հետո դրանք դասավորել ճիշտ հաջորդականությամբ և այլն: Կարելի է ամբողջական ունկնդրման նպատակին ուղղված բազմաթիվ այլ առաջադրանքներ հանձնարարել. սա կախված է դասավանդողի նախասիրություններից, պատրաստվածությունից և այլն):

Կարևորը ուսանողների հետ պարբերաբար նման վարժանքներ իրականացնելն է, որոնց հետահայաց քննարկումների ժամանակ (feedback) լսարանը պարզում է իր ուժեղ և թույլ կողմերը և ջանքերն ուղղում խոչընդոտները հաղթահարելուն: Հատված առ հատված

ունկնդրումը ուշադրությունը կենտրոնացնում է հնչող խոսքի առանձին պահերի վրա: Կարող է, օրինակ, հանձնարարվել.

ա) հասկանալ որոշակի մեկ կամ մի քանի բառեր,

բ) առանձնացնել չափ ու քանակին վերաբերող կոնկրետ տեղեկատվություն,

գ) գտնել այս կամ այն հարցի պատասխանը,

դ) կարողանալ լսածի հետ համադրել թղթի վրա գրված տեղեկատվությունը,

ե) լսածի վրա հիմնվելով՝ լուծել կոնկրետ մի խնդիր, օրինակ՝ ընտրել ճիշտ ուղղությունը, նյութերը խառնել ճիշտ չափաբաժիններով և այլն,

զ) լսածի հիման վրա դերախաղ կազմակերպել, որը կարող է լինել խմբային աշխատանք և այլն: Կրկին յուրաքանչյուր դասավանդող կարող է հնարել կամ կիրառել առաջադրանքի իր ուրույն տեսակները՝ ուղղված կետային տեղեկատվության ընկալմանն ու ստուգմանը:

Առաջադրանքների շարքում առանձնակի կարևորություն ունի ինտենսիվ ունկնդրումը: Այն ուսանողին օգնում է մշակել ունկնդրելու արդյունավետ մարտավարություն և մարզել հատված առ հատված ունկնդրման հմտությունները: Ինտենսիվ ունկնդրման ժամանակ զրոյականի է հասցվում առաջադրանքից դուրս խոսքի մյուս հատվածների վրա կենտրոնանալը: Ինտենսիվ ունկնդրման ժամանակ իբրև առաջադրանքի թիրախ ընտրում են, օրինակ՝

ա) հնչած խոսքի կոնկրետ հատվածի մանրամասն ըմբռնումը,

բ) հնչած խոսքի կոնկրետ հատվածի գրավոր գրանցումը,

գ) բովանդակությունից ելնելով՝ կոնկրետ բառի կամ արտահայտության իմաստը հասկանալը,

դ) որոշակի քերականական կառույցի առանձնացումը և այլն:

Թարգմանության «բնականությունն» ապահովելու համար անհրաժեշտ է ունենալ թիրախ լեզուն զգալու կարողություն և դրա գե-

րագանց իմացություն, ինչպես նաև կտրվել աղբյուր լեզվից և թարգմանությունն ընդունել որպես բնօրինակ:

Թե՛ ամբողջական, թե՛ հատվածական ունկնդրման առաջադրանքների մեջ անհրաժեշտ է ընդգրկել նաև արտալեզվական միջոցներով որոշակի տեղեկատվություն քաղելու հմտությունների զարգացմանը նպաստող հանձնարարություններ: Օրինակ՝ ուսանողները լսում են աղմուկ, որոշակի գործունեությամբ արձակված ձայներ, ձայնարկություններ և այլն, և պատասխանում են առաջադրանքների հարցերին կամ գրավոր նկարագրում են դրանք:

Կարելի է առաջադրանքներ հանձնարարել նաև խոսվածքի ոճի, տոնի, ձայնի ծավալի վերաբերյալ՝ հարցերին պատասխանելու, հակիրճ նկարագրության կամ քննարկումների տեսքով: Առաջադրանքներն ընտրելիս միշտ պետք է առաջնորդվել սովորողի կամ լսարանի լեզվի իմացության մակարդակով, որովհետև ուժերից վեր հանձնարարությունները կարող են թևաթափ անել և հակառակ արդյունք ունենալ: Օգտակար է նաև հնարավորության դեպքում ունկնդրումն ու առաջադրանքների կատարման գործընթացը տեսաձայնագրել՝ հետահայաց քննարկումներ կազմակերպելու նպատակով:

Լսարանային առաջադրանքներից բացի՝ սովորողի ունկնդրելու հմտությունների զարգացման հզոր միջոց են տնային հանձնարարությունները: Այսօրվա տեխնիկական առատ հնարավորությունների պայմաններում միանգամայն ռեալ է ուսանողին ունկնդրելու տնային առաջադրանքներ տալը: Առաջադրանքները կարելի է հանձնարարել և՛ դասի ընթացքում, և՛ էլեկտրոնային փոստի միջոցով: Տնային աշխատանքի առաջադրանքները կարող են լինել թե՛ ամբողջական, թե՛ հատված առ հատված ունկնդրման վերաբերյալ: Ըստ գիտելիքների մակարդակի՝ ուսանողին կարելի է հանձնարարել ունկնդրել մեկից մինչև հինգ-տասը բուպե տևող խոսք (Youtube-ից, Ted.com-ից, BBC-ից և բազմաթիվ այլ աղբյուրներից) և՝

ա) գրի առնել այն,

բ) որոշակի տեղեկատվություն քաղել դրանից,

- գ) սեղմ վերարտադրել բովանդակությունը դասի ժամանակ,
- դ) տալ զարգացումների իր մեկնաբանությունները և այլն:

Տնային առաջադրանքների մեծ առավելությունն այն է, որ սովորողը կարող է տվյալ աշխատանքի համար իրեն հարմար ժամանակ տրամադրել և բազմիցս ունկնդրել հանձնարարված նյութը: Մյուս կողմից, նա կարող է տանը ինքնուրույն հետազոտություն կատարել՝ փորձելով բառարաններից բառիմաստների բացատրություն գտնել, համացանցից ծանոթանալ երևույթների պատմությանը, ելույթ ունեցող անձանց կենսագրություններին և այլն:

Ողջունելի վարժանք է հայելու առաջ ազատ դերախաղով կրկնօրինակումը: Տնային հանձնարարությունները անսահման ազատություն են տալիս ինքնուրույն ուսումնական գործընթացի իրականացման համար, որի արդյունքները թե՛ հուզական, թե՛ կոնկրետ ակադեմիական/ուսումնական առաջընթացի տեսակետից գրեթե միշտ դրական են:

Բացի նշված առաջադրանքներից՝ ուսանողները պետք է ունենան նաև սեփական «թարգմանչի նոթատետրը» («тетрадь переводчика»)՝ նախատեսված այն բոլոր տեսական եզրակացությունների համար, որոնք կբխեն գործնական աշխատանքից:

Ուսանողներին նաև պետք է սովորեցնել, որ հնարավորության դեպքում օտար լեզվով հնչող խոսքը որոշակի ժամանակահատվածի ընթացքում դարձնեն տանը կամ իրենց սենյակում հնչող ձայնային ֆոն, այսինքն՝ միացրած ունենան որևէ ֆիլմ, ձայնագրություն կամ համացանցային հաղորդում, որը կհնչի այն ժամանակ, երբ նրանք այլ գործունեությամբ են զբաղված: Ունկնդրելու հմտությունների զարգացման տեսակետից իրենց դրական ազդեցությունն ունեն նաև օտար լեզվով արտալսարանային հաղորդակցությունները՝ շփումը օտարազգի ընկերների հետ, համաժողովները, գիտաժողովները, ճանապարհորդությունները և այլն:

ԱՐՏԱԼՍԱՐԱՆԱՅԻՆ ԻՆՔՆՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Ստորև նկարագրված վարժությունները, որոնք կիրառվում են խմբային ուսուցման ժամանակ, կարող են կիրառվել բոլոր ուսանողների կողմից՝ արտալսարանային ինքնուսուցման շրջանակներում:

Ստորև ներկայացված են որոշ հիմնական սկզբունքներ, որոնց հարկավոր է հետևել գործնական ուսուցման ընթացքում:

Առաջին սկզբունք

Նախքան որևէ վարժությամբ աշխատելը հարկավոր է գնահատել դրա հավանական արժեքավորությունը կամ հոգելեզվական ու մասնագիտական հիմնավորվածությունը և բացատրել, թե դա ինչպես կարող է բանավոր թարգմանիչների կողմից կիրառվել կամ հարմարեցվել հետագայում այլ իրադրության պայմաններում:

Օրինակ

Ինքնագնահատման վարժություն՝ լիակատար ուշադրության և կենտրոնացման հասնելու կամ դրանք բարելավելու, ինչպես նաև ուղեղի երկու կիսագնդերի համաժամանակյա աշխատանքն ապահովելու նպատակով: Վարժությունը կարող է կատարվել ցանկացած միջավայրում:

Վարժության ամենապարզունակ եղանակը փողոցով քայլելն է՝ փորձելով կրկնել բոլոր (միևնույն կամ հակառակ ուղղություններով ընթացող) մեքենաների թվերն ու տառերը:

Բարդության հաջորդ աստիճանը՝ կատարել միևնույն բանը՝ միաժամանակ թարգմանելով կամ փոխարկելով միևնույն համարանիշը աղբյուր լեզվից թիրախ լեզու:

Բարդության հաջորդ աստիճանը՝ կրկնել վարժությունը՝ միաժամանակ թարգմանելով համարանիշերը թիրախ լեզվով և աղբյուր լեզվից թիրախ լեզվով հաշվելով այս կամ այն գույնի մեքենաների թիվը (օրինակ՝ 5 կարմիր, 7 սպիտակ, 4 կանաչ և այլն):

Բարդության վերջնական աստիճանը՝ միաժամանակ թարգմանել համարանիշերը թիրախ լեզվով և երկու լեզվով հաշվել այս կամ

այն գույնի մեքենաների թիվը (օրինակ՝ five reds - հինգ կարմիր, four greens - չորս կանաչ, eight blacks - ութ սև և այլն):

Երկրորդ սկզբունք

Ավելացնել ուսանողների ինքնաձևափոխությունը, հատկապես, երբ խոսքը գնում է նրանց հիշողության մասին: Դա միանշանակ անհրաժեշտ է, քանի որ գրեթե բոլոր ուսանողները գանգատվում են, որ չեն կարողանում հիշել նոր տեղեկատվությունը կամ իրենց կարծատն (STM) և երկարատև (LTM) հիշողության մեջ պահպանել այս կամ այն կարևոր տեղեկությունը:

Օրինակ

Վարժություն հետաքրքրաշարժ կամ զվարճալի տեղեկություններով, որը կիրառվում է, որպեսզի ուսանողներին ցույց տրվի, որ իրենք հեշտորեն կարող են հիշել բավականին բարդ տեղեկությունները, եթե դրանք *կարևոր* կամ *հետաքրքրաշարժ* են իրենց համար: Այստեղ հարկավոր է բացատրել, թե ինչպես է աշխատում մեր հիշողությունը, և թե այն ինչպես է աշխատում կարևոր և երկրորդական տեղեկությունների հետ, որոնք փորձում ենք հիշել:

Վարժությունը կոչվում է «Շարժ հետաքրքիր», և այն կարճ տեքստերի թելադրություն է, որը ներառում է հետաքրքրաշարժ թվեր, ամսաթվեր և այլն: Օրինակ՝ «Արագ սննդի ամերիկյան ՄԲԴ-ոնալդս ցանցը առաջին անգամ սկսել է գործել 1955 թվականից, սակայն մինչ 1966 թվականը սեղաններ կամ աթոռներ չի ունեցել»: Թելադրությունը կարող է կատարվել լեզուներից որևէ մեկով կամ երկու լեզուներով, երբ ինքնաձևափոխությունն արդեն իսկ առկա է: Այս վարժությունը գործածվում է բացառապես կարճատև և երկարատև հիշողությունը մարզելու նպատակով:

Երրորդ սկզբունք

Հարկավոր է սկզբից նեթ լուրջ աշխատանք տանել ուսանողների կենտրոնացման և ուշադրության աստիճանի բարելավման ուղղությամբ:

Օրինակ

Վարժություն՝ ուշադրությունը շեղող գործողություններով, ինչ-պիսիք են՝ հավելյալ ձայները, չափից ավելի ժեստիկուլյացիան և այլն: Նման «մոդելավորված շեղող միջավայրը» կոչում են նաև «ուսուցում» խոչընդոտներով»: Ցանկացած դասախոս կարող է ձևավորել շեղող գործողությունների սեփական ցանկը՝ կախված խմբի պատրաստվածությունից կամ հետապնդվող նպատակից:

Չորրորդ սկզբունք

Նոր վարժությունը պետք է լինի շատ հստակ և պարզ, որպեսզի հասկացվի և յուրացվի առաջին անգամից (որից հետո պետք է համառոտ ամփոփում արվի): Հաջորդ անգամ վարժությունը պետք է բարդ լինի (իրական կյանքից վերցված իրավիճակին համարժեք կամ դրան մոտ բարդության): «*Իրական կյանքից վերցված իրավիճակին համարժեք բարդությունը*» վերաբերում է հիմնականում ներկայացման արագությանը կամ նախադասության բարդությանը, ինչպես նաև յուրահատուկ բառապաշարին:

Հինգերորդ սկզբունք

Ապագա բանավոր թարգմանիչները պետք է տիրապետեն բանավոր թարգմանության ներքոհիշյալ հմտություններին.

1. ունկնդրել աղբյուր լեզվով,
2. հասկանալ աղբյուր լեզուն,
3. հիշել աղբյուր լեզվով փոխանցված տեղեկատվությունը,
4. մտքում թարգմանել, սեղմագրել և «խմբագրել» միտքը աղբյուր լեզվից թիրախ լեզու:

5. ա) հաջորդական թարգմանության պարագայում՝

թիրախ լեզվով *բանավոր արտահայտել* միտքը.

5. բ) համաժամանակյա թարգմանության դեպքում՝

թիրախ լեզվով *բանավոր արտահայտել* միտքը՝ միաժամանակ աղբյուր լեզվով ունկնդրելով նոր հատվածը:

Հմտություններից յուրաքանչյուրի կապակցությամբ առանձին ուսուցումը կարող է ներառել հետևյալը.

1. Ունկնդրում – Ա

Դրա համար հիմնականում անհրաժեշտ է մեծ ուշադրություն և կենտրոնացում, ուստի հարկավոր է կատարել նշված քայլերը.

- ներդնել «ուշադրությունը շեղող» կամ «նյարդայնացնող» տարրեր, ինչպիսիք են՝ ձայները (ընդհանուր ձայնային ֆոնը), թարթող լույսերը, ինտենսիվ ժեստիկուլյացիան և այլն՝ ունկնդրելով ընկալելը ավելի բարդացնելու համար,
- համաժամանակյա աշխատել երկու տարբեր տեքստերով, երկուսն էլ՝ աղբյուր լեզվով,
- համաժամանակյա աշխատել երկու տարբեր տեքստերով, երկուսն էլ՝ թիրախ լեզվով,
- համաժամանակյա աշխատել երկու տարբեր տեքստերով, մեկը՝ աղբյուր լեզվով, մյուսը՝ թիրախ լեզվով,
- ներդնել *հնչյունաբանական սրվերման* մեթոդը, որի պարագայում յուրաքանչյուր բառ կրկնվում է ճիշտ այնպես, ինչպես լսվել է՝ առանց սպասելու նախադասության իմաստն ամբողջությամբ ավարտվելուն: Այս հմտությունն օգնում է զարգացնել բանավոր թարգմանության մեխանիկական կողմը, այլ խոսքով՝ համաժամանակյա ունկնդրելու և խոսելու կարողությունը:

Ունկնդրում – Բ

Ընտրովի ունկնդրումը՝ համակցված արտահայտությունների սրվերման/վերաշինակերպման/շրջատության հետ

- Այսպես կոչված «ընտրովի ունկնդրում» կատարելիս ուսանողին երկու տարբեր բանավոր միտք է հաղորդվում: Մտքերից յուրաքանչյուրը հաղորդվում է ականջներից մեկին մոտեցված ականջակալի միջոցով: Նման դեպքում ուսանողը միաժամանակ ունկնդրում է երկու տարբեր մտքեր: Ուսանողի խնդիրն է՝ «անջատել» ականջներից այն մեկը, որից լսվում է «անպետք» միտքը՝ ողջ ուշադրությունը կենտրոնացնելով «պիտանի» բանավոր մտքի վրա: Այսպիսի մեթոդն ավարտվում է՝ կա՛ն լսվող «պիտանի» միտքը արտահայտու-

թյան միջոցով ստվերելով, կա՛մ հետագայում այն վերածնակերպելով:

2. Ընկալում

Հիմնականում պահանջվում են լեզվական կռահման և կանխատեսման հմտություններ:

- Աղբյուր լեզվով ներկայացման արագությունը չափազանց կարևոր է. ուսանողները պետք է վարժվեն ամենաբարձր արագությամբ:
- Խոսելաձևերը և արտասանության անհատական առանձնահատկությունները (այդ թվում՝ թերությունները) ուսուցման մեկ այլ մասն են կազմում: Հատկապես կարևոր է եվրոպական այնպիսի լեզուների պարագայում, ինչպիսիք են՝ անգլերենը, իսպաներենը կամ ֆրանսերենը:
- Լեզվական կռահման, կանխատեսման և ենթադրման բաղադրիչների լավ կարողություններ կարելի է ուսուցանել՝ երկու լեզուներով անավարտ նախադասություններ ներկայացնելով: Նման ուսուցումը ևս առանձին կարևորություն ունի որոշ մարդկանց առօրյա խոսքում առկա «անավարտ» կամ ընդհատված արտահայտությունները «խմբագրելու»՝ թարգմանչի կարողությունը զարգացնելու առումով:

3. Հիշել աղբյուր լեզվով հաղորդված տեղեկատվությունը

Անհրաժեշտ են ակնթարթային, կարճատև, միջին և երկարատև ակտիվ հիշողության հմտություններ: Հարկավոր է աշխատել հետևյալի վրա.

- պայմանաճանճների համակարգի միջոցով տեքստերը կողավորելու և ապակողավորելու կարողություն (հաջողական թարգմանության պարագայում),
- օտարահունչ անուններն ու տեղանուններն ըմբռնելու հմտություն,
- թվերը և չափի միավորներն ըմբռնելու կարողություն:

Այս հմտությունների համար պահանջվում է հատուկ ուսուցում:

Օգտակար վարժություններից են՝

- բանաստեղծություններ, չափածո գործեր, ռադիոլուրեր հիշելու,
- թվերի, անունների և չափի միավորների պարբերական թելադրություններ նախ աղբյուր լեզվով, ապա թիրախ լեզվով՝ մեկ թելադրության ընթացքում խառնելով երկու լեզուները:

4. Թարգմանություն Ա (մրավոր)

Պահանջվում է որոշակի բանալի բառերի (հաջորդական թարգմանության դեպքում՝ պայմանանշանների) հիման վրա խմբագրված տեքստեր կազմելու կարողություն: Այդ հմտությունների համար անհրաժեշտ է հատուկ ուսուցում՝ կիրառելով *հիմնական/ բանալի բառերի* մեթոդաբանությունը (key-words methodology): Ստորև ներկայացված են հիմնական տարբերակներից մի քանիսը:

- Առանց որևէ տեքստի նախնական ներկայացման՝ աղբյուր լեզվով տրամադրվում են բանալի բառերը, իսկ թարգմանչի խնդիրն է՝ աղբյուր լեզվով իմաստալից «խմբագրված» տեքստ կազմել:
- Առանց որևէ տեքստի նախնական ներկայացման՝ թիրախ լեզվով տրամադրվում են բանալի բառերը, իսկ թարգմանչի խնդիրն է՝ թիրախ լեզվով իմաստալից «խմբագրված» տեքստ կազմել:
- Առանց որևէ տեքստի նախնական ներկայացման՝ աղբյուր լեզվով տրամադրվում են բանալի բառերը, իսկ թարգմանչի խնդիրն է՝ թիրախ լեզվով իմաստալից «խմբագրված» տեքստ կազմել:
- Առանց որևէ տեքստի նախնական ներկայացման՝ թիրախ լեզվով տրամադրվում են բանալի բառերը, իսկ թարգմանչի խնդիրն է՝ աղբյուր լեզվով իմաստալից «խմբագրված» տեքստ կազմել:

- Առանց որևէ տեքստի նախնական ներկայացման՝ աղբյուր և թիրախ լեզուներով տրամադրվում են բանալի բառերը, իսկ թարգմանչի խնդիրն է՝ աղբյուր լեզվով իմաստալից «խմբագրված» տեքստ կազմել:
- Առանց որևէ տեքստի նախնական ներկայացման՝ աղբյուր և թիրախ լեզուներով տրամադրվում են բանալի բառերը, իսկ թարգմանչի խնդիրն է՝ թիրախ լեզվով իմաստալից «խմբագրված» տեքստ կազմել:

Թարգմանություն Բ (թարգմանություն քրից)

- Տեսողական գրավոր թարգմանություն
- Տեսողական բանավոր թարգմանություն

5. Վերբալիզացիա

Պահանջվում են հետևյալ հմտությունները.

Համաժամանակյա թարգմանության դեպքում՝

- խոսել՝ ունկնդրելու ընթացքում,
- տեքստերի համաժամանակյա «խմբագրում» (աշխատանք մակրոբլոկերով՝ սինտագմատիկ (շարահարական) մակարդակում և «անավարտ նախադասությունների ավարտում»):

Հաջորդական թարգմանության դեպքում:

- Թիրախ լեզվով անմիջապես «խմբագրել» տեքստի խոշոր հատվածներ՝ կիրառելով կողավորված կամ գաղտնագրված բանալի բառեր:

Վերբալիզացիան և «խմբագրումը» ենթադրում են «վերապատմելու» կամ վերածնակերպելու կարողության ուսուցանում, որն սկսվում է աղբյուր լեզվով՝ կիրառելով բանալի բառեր և որոշ ընդհանուր պայմանանշաններ, ապա շարունակվում է թիրախ լեզվով:

ՌԻՍՈՒՄՆԱՄԵԹՈՂԱԿԱՆ ՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐ

Տեխնիկական միջոցների պարտադիր և արդյունավետ օգտագործումը հնարավորություն է տալիս լսարանում ստեղծելու համապատասխան մթնոլորտ, որը խթանում է ուսանողների խոսքային ակտիվությունը: Լսողական միջոցները պետք է օգտագործվեն դասընթացի բոլոր փուլերում: Դա ստեղծում է անգլերենի արհեստական միջավայր, զարգացնում է խոսքը ունկնդրելով հասկանալու, ինչպես նաև մենախոսության և երկխոսության կարողությունները:

Տեղեկատվության ընդունման ուղիները

Մասնագիտական դասընթացը վարելիս կարելի է առաջնորդվել տեղեկատվության ընդունման չորս հիմնական ուղիներով՝

1. լսողական,
2. տեսողական,
3. լսատեսողական,
4. առցանց (Online) համակարգով շփման միջոցով:

Վերջին տարիներին շատ ավելի հաճախ է բարձրացվում տեղեկատվական նոր տեխնոլոգիաների օգտագործման հարցը: Այսինքն՝ ոչ միայն նոր տեխնիկա, այլև դասավանդման նոր ձևեր, նոր մեթոդներ, դասավանդման նոր մոտեցումներ: Օտար լեզվի ուսուցման գլխավոր նպատակը սովորողի մոտ հաղորդակցության մշակույթի ձևավորումն է, օտար լեզվի գործնական (պրակտիկ) տիրապետումը: Դասախոսի խնդիրն է՝ յուրաքանչյուր սովորողի համար ստեղծել այնպիսի միջավայր, օգտագործել այնպիսի մեթոդներ, որոնք յուրաքանչյուրին հնարավորություն կտան ցուցաբերելու ակտիվություն և ստեղծագործական միտք:

Ժամանակակից մանկավարժական տեխնոլոգիաները, ինչպիսիք են՝ համագործակցային ուսուցումը, նախագծային մեթոդը, տեղեկատվական նոր տեխնոլոգիաների օգտագործումը, համացանցը, օգնում են իրականացնել դասավանդման ուսանողակենտրոն մո-

տեցում, ապահովում են անհատական ուսուցում՝ ելնելով սովորողի հնարավորություններից, գիտելիքների մակարդակից, հակումներից:

Բացի այդ՝ աշխատանքն ուղղված է համացանցային տեխնոլոգիաների հնարավորությունների ուսումնասիրությանը, որը սովորողներին թույլ է տալիս ընդլայնել իրենց մտահորիզոնը, հարաբերություններ հաստատել ու ամրապնդել դրանք անգլախոս երկրներում ապրող իրենց հասակակիցների և լեզվակիրների հետ: Ուսանողները կարող են մասնակցել առցանց անցկացվող թեստերին, վիկտորինաներին, մրցույթներին, օլիմպիադաներին, կարող են նամակագրական կապ հաստատել այլ երկրներում ապրող իրենց հասակակիցների հետ, մասնակցել առցանց հաղորդակցությանը, վիդեոկոնֆերանսներին և այլն: Որպես տեղեկատվական համակարգ՝ համացանցն իր օգտատերերին առաջարկում է տեղեկատվության և պաշարների հսկայական տեսականի.

- էլեկտրոնային փոստ, տեղեկոնֆերանսներ (usenet), վիդեոկոնֆերանսներ,
- անձնական տեղեկատվություն հրապարակելու, անձնական էջ ստեղծելու և համացանցում տեղադրելու հնարավորություն,
- մուտք տեղեկատվական շտեմարաններ,
- տեղեկատվական կատալոգ (Yahoo, InfoSeek/UltraSmart, LookSmart, Galaxy),
- որոնողական համակարգեր (Alta Vista, HotBob, Open Text, WebCrawler, Excite),
- առցանց հաղորդակցություն (Chat):

Հաղորդակցական և միջմշակութային հաղորդակցության հմտություններ ձեռք բերելն անհնար է առանց հաղորդակցության պրակտիկայի, և համացանցի պաշարների օգտագործումը պարզապես դառնում է անհրաժեշտություն:

Համացանցը հիանալի միջոց է աշխարհի անցուդարձին հետևելու համար: Այն հնարավորություն է տալիս դասասենյակը վերածելու

նորությունների գործակալության, իսկ սովորողներին՝ առաջնակարգ լրագրողների: Գործունեության այսպիսի տեսակը ներառում է մեծածավալ նյութերի ընթերցումը, ընթերցանության արվեստը և խոսելու հմտությունը: Համացանցով օտար լեզվի դասավանդմանը ներկայացվող նոր պահանջներից մեկն էլ համագործակցության ապահովումն է կամ, ինչպես այժմ ընդունված է անվանել՝ ինտերակտիվությունը: Համացանցը, անկասկած, կարող է օգտագործվել որպես քերականության զարգացման, բառապաշարի հարստացման և գիտելիքների ստուգման աղբյուր: Այն ներառում է բոլոր հնարավոր բառագիտական, քերականական, հնչյունաբանական վարժությունները, թեստերը, կարդալու նյութերը, IQ թեստերը և այլն: Դասախոսը կարող է իր հարմար կայքերի ցանկ կազմել և օգտվել դասի ընթացքում կամ էլ հանձնարարություններ տալ՝ օգտվելով այդ կայքերից:

ԲԱՆԱՎՈՐ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹՅԱՆ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ՎԵՑ ՓՈԽԼԵՐԸ

Այս բաժնում քննարկվում են լսարանային միջավայրում բանավոր թարգմանություն ուսուցանելու վեց փուլերը՝ կիրառելով իրականին մոտեցված ուսումնական նյութեր, որպեսզի ուսանողներն առավել հստակ պատկերացնեն անգլիական և հայկական իրողությունները և ծանոթանան խոսքի տարբեր ժանրերին, անգլերեն տարբեր խոսելաձևերին և առոգանություններին:

1-ին և 2-րդ փուլերը մեկնարկային վարժանքներ են, որոնք ուսանողներին պատրաստում են 3-րդ և 4-րդ փուլերին: Նախքան այս մակարդակին հասնելը ուսանողների համար ստեղծվում է իրականին մոտ իրավիճակ, որի պայմաններում նրանք ունկնդրում են տարբեր մարդկանց խոսելաձևերը, առոգանությունը՝ նախապատրաստված ձայներիզներով, աուդիո և տեսասկավառակներով: Նրանք նաև ունկնդրում են հայերեն՝ լեզվամտածողության տարբեր դրսևորումներ

րով: Վերջին երկու փուլերն առավել բարդ են ուսանողների համար, բանի որ նրանցից յուրաքանչյուրը պետք է ցուցաբերի բանավոր թարգմանության իր կարողությունները էլեկտրոնային սարքերի կիրառմամբ խաղարկված իրական իրավիճակներում:

Բանավոր թարգմանությունը, ըստ էության, ելակետային լեզվով արտահայտված իմաստը բանավոր կերպով թիրախ լեզվով փոխանցելու գործընթաց է, որն առկա է միայն այն ժամանակ, երբ որևէ մեկը հանդես է գալիս որպես բանավոր թարգմանիչ՝ արտահայտության իմաստը նվազարկչից, ռադիոյից, աուդիո կամ տեսասկավառակից, հեռուստատեսությունից կամ բանավոր խոսքի այլ աղբյուրներից հնչող խոսքը փոխանցելով թիրախ լեզվի ունկնդրին կամ լսարանին:

Նման դժվարին աշխատանքը մասնագիտաբար և պատասխանատվությամբ կատարելու համար անձը պետք է ինչպես հարկն է ընկալի ելակետային լեզուն և պատշաճ տիրապետի թիրախ լեզվին՝ թե՛ լեզվական, թե՛ արտալեզվական առումներով: Այդ կարողությունները կարող են ձեռք բերվել ուսուցման, վերապատրաստումների և լսարանային, խաղարկված կամ իրական իրավիճակներում:

Փուլերից յուրաքանչյուրի առանձնահատկությունները

Փուլերից յուրաքանչյուրը բաղկացած է երեք մասից, որոնցից առաջինը *դասավանդողի կամ ուսանողի արտալսարանային պատրաստումն է*: Դասավանդողը կամ ուսանողը նախապես պետք է ներկայացման պատրաստի գրավոր տեքստեր և բանավոր սղագրություններ ունենան, ինչպես նաև էլեկտրոնային սարքավորում, ինչպիսիք են՝ շարժական համակարգիչը, պրոյեկտորը, աուդիո կամ տեսանվազարկիչը, ռադիոընդունիչը, հեռուստացույցը, ձայնագրիչը:

Երկրորդ մասը *լսարանային պատրաստումն է՝ նախքան պրեզենտացիան (սահիկաշար) կամ հեռարձակումը*: Նախքան պրեզենտացիան դասավանդողը կամ ուսանողը պետք է հավաստիանան, որ ամեն ինչ տեղում է և պատրաստ:

Երրորդը *բանավոր թարգմանության գործնական պարապմունքն է*, որին պետք է լիարժեքորեն մասնակցի ուսանողներից յուրաքանչյուրը: Այս մասը երկու բաժնից է բաղկացած՝ *անգլերենից հայերեն բանավոր թարգմանություն* և *հայերենից անգլերեն բանավոր թարգմանություն*:

Առաջին բաժնում դասավանդողը հանդես է գալիս որպես բանախոս, իսկ ուսանողներից մեկին ընտրում է որպես բանավոր թարգմանիչ, մինչդեռ երկրորդ բաժնում ուսանողներից յուրաքանչյուրը կատարում է թե՛ բանախոսի, թե՛ թարգմանչի դերը:

Երկրորդ փուլում երկու տեսակի վարժանք է կատարվում. (ա) սեղանի շուրջ վարվող խոսակցության բանավոր թարգմանություն, և (բ) ամբիոնից ընթերցվող ճառի բանավոր թարգմանություն: Երկու փուլերի նյութերն ընտրվում են անգլերեն կամ հայերեն նկարագրական և բացատրական խոսքի հիման վրա:

Երրորդ փուլում ուսանողներից յուրաքանչյուրին հանձնարարվում է անմիջականորեն բանավոր թարգմանել նվազարկչից լսվող խոսքը: Չայնագրման թե՛ անգլերեն, թե՛ հայերեն նյութերն ընտրվում են պատմողական խոսքից, սրախոսություններից ճառերից (repartee) և երկխոսություններից: Բացի Մեծ Բրիտանիայում, Ավստրալիայում, Նոր Զելանդիայում, ԱՄՆ-ում և Կանադայում գործածվող խոսելաձևերից՝ Ասիայում, Խաղաղօվկիանոսյան տարածաշրջանում, Աֆրիկայում, Մերձավոր Արևելքում և Եվրոպայում լսվող առողջամտությունները ևս պետք է հաշվի առնվեն նյութերն ընտրելիս:

Չորրորդ փուլում բոլոր ուսանողները հերթով անմիջականորեն թարգմանում են տեսանվագարկչից լսվող և հեռուստացույցով կամ պրոյեկտորի միջոցով լայն էկրանին ցուցադրվող խոսքը: Այս փուլում բանավոր թարգմանության համար ընտրվում է ուսուցողական և ընթացակարգային (hortatory and procedural discourses) խոսքը: Նյութերն ընտրելիս հարկավոր է հաշվի առնել նաև անգլերեն խոսելաձևերն ու առողջամտությունները:

Հինգերորդ և վեցերորդ փուլերում այլևս սովորականի պես չեն կիրառվում խոսքի բոլոր ժանրերը, ինչպես նախորդ փուլերում, քանի որ դրանք ուղիղ հեռարձակումներ են, չեն ձայնագրվում, ուստի հնարավոր չէ կանխատեսել, թե որ ժանրին որն է հաջորդելու (ասենք՝ համապատաստից կամ իրական կյանքին առնչվող գրույց է): Ուսանողներից յուրաքանչյուրը պետք է անմիջականորեն թարգմանի ռադիոյով և հեռուստատեսությամբ ելույթ ունեցողներին՝ գրի առնելով հիմնական կետերը: Ցանկացած հեռարձակում ձայնագրվում է՝ հետագայում քննարկելու և թարգմանությանն անդրադառնալու նկատառումներով: Ռադիո և հեռուստատեսային հեռարձակումներն ընտրվում են «Ավստրալական հեռարձակման ընկերության» (ABC), «Բրիտանական հեռարձակման ընկերության» (BBC) և «Ամերիկայի ձայնի» (VOA) հաղորդումներից, իսկ CNN-ի պարագայում ընտրվում են միայն հեռուստատեսային հաղորդումներից:

ԱՌԱՋԻՆ ՓՈԻԼ. *Դասավանդողը և ուսանողը հանդես են գալիս որպես խոսող-թարգմանիչ:*

1. Դասավանդողի արտախարանային պատրաստությունը

ա. Դասավանդողը պատրաստում է նկարագրական խոսքում հանդիպող քսան թեմա՝ քննարկման համար, մի մասը՝ անգլերեն, մյուս մասը՝ հայերեն: Նա կարող է պրեզենտացիային կից որոշ ընտրված սլայդներ կիրառել:

2. Լսարանային պատրաստությունը՝ նախքան պրեզենտացիան

ա. Լսարանի առջևի հատվածում պետք է տեղադրվի սեղան՝ երկու արթոշով:

բ. Լսարանում տեղադրվում են մեկական միավոր համակարգիչ և պրոյեկտոր:

գ. Առաջին դասի համար պատահականորեն ընտրվում են առաջին հինգ ուսանողները: Ուսանողներից յուրաքանչյուրը 5-10 րոպե է տրամադրում գործնական աշխատանքին՝ հաշվի առնելով դասավանդողների և դասընկերների մեկնաբանությունները:

դ. Ուսանողին հանձնարարվում է խոսքն ունկնդրելուց հետո մեկնաբանել և հարցեր ուղղել: Գործնական աշխատանքն իրականացվում է պրեզենտացիա-քննարկում ձևաչափով:

ե. Ուսանողներին ցուցում է տրվում այդ աշխատանքի ընթացքում հետևելու բանավոր թարգմանության հետևյալ գործընթացին՝ *խոսք*. (դասավանդողի կողմից ներկայացվող պրեզենտացիա) → *բանավոր թարգմանություն* (ուսանողի կողմից) → *խոսք*. մեկնաբանություններ և հարցեր (ուսանողների կողմից՝ որպես ունկնդիրներ) → *բանավոր թարգմանություն* (ուսանողի կողմից) → *խոսք*. արձագանք ունկնդիրների մեկնաբանություններին և հարցերին (դասավանդողի կողմից) → *բանավոր թարգմանություն* (ուսանողի կողմից):

զ. Ուսանողներից յուրաքանչյուրին տրամադրվում է գնահատման թերթիկ՝ դասընկերոջ աշխատանքը գնահատելու համար:

3. *Թարգմանության գործնական աշխատանք* (նկարագրական բնույթի առաջին 10 թեմաները անգլերենից հայերեն են, իսկ մնացած 10 թեմաները՝ հակառակը):

ա. Դասավանդողը տվյալ հարցի մասին խոսում է *անգլերեն* / հայերեն:

բ. Ուսանողը թարգմանում է հայերեն / *անգլերեն*:

գ. Մյուս ուսանողներն ունկնդրում, լրացնում են գնահատման թերթիկը և գրառումներ կատարում՝ հայերենի/*անգլերենի* վերաբերյալ մեկնաբանություններ անելու և հարցեր տալու նպատակով:

դ. Ուսանողները մեկնաբանություններ են անում ուսանողի կատարած աշխատանքի վերաբերյալ՝ կիրառված ռազմավարության և լեզվի կապակցությամբ:

ԵՐԿՐՈՐԴ ՓՈՒԼ (I). *Ուսանող* – *ուսանող*, որոնք հանդես են գալիս որպես *խոսող* – *թարգմանիչ* (պրեզենտացիան ներկայացվում է նախապես պատրաստված սեղանի շուրջ):

1. *Ուսանողի արտալսարանային պատրաստությունը*

ա. Ուսանողներին համձնարարվում է պատրաստել քննարկման երկու թեմա, մեկը՝ անգլերեն, իսկ մյուսը՝ հայերեն: Երկուսն էլ բացատրական/փաստարկային խոսույթներ (դիսկուրսներ) են (expository/argumentative discourse):

2. *Լսարանային պարրաստությունը՝ նախքան պրեզենտացիան*

ա. Լսարանի առջևի հատվածում պետք է տեղադրվի սեղան՝ երկու աթոռով:

բ. Ուսանողներին համձնարարվում է բաժանվել զույգերի: Չույգերից յուրաքանչյուրը 5-10 րոպե է տրամադրում գործնական աշխատանքին՝ հաշվի առնելով դասավանդողների և դասընկերների մեկնաբանությունները:

գ. Ուսանողին համձնարարվում է մեկնաբանություններ ներկայացնել և հարցեր բարձրացնել խոսքը ունկնդրելուց հետո: Գործնական աշխատանքն իրականացվում է պրեզենտացիա-քննարկում ձևաչափով:

դ. Ուսանողներին ցուցում է տրվում այդ աշխատանքի ընթացքում հետևելու բանավոր թարգմանության հետևյալ գործընթացին՝ *խոսք*. պրեզենտացիա (ուսանող խոսնակի կողմից ներկայացվող պրեզենտացիա) → *բանավոր թարգմանություն* (ուսանող թարգմանչի կողմից) → *խոսք*. մեկնաբանություններ և հարցեր (ուսանող ունկնդիրների կողմից՝ որպես ունկնդիրներ) → *բանավոր թարգմանություն* (ուսանող թարգմանչի կողմից) → *խոսք*. արձագանք ունկնդիրների մեկնաբանություններին և հարցերին (ուսանող խոսնակի կողմից) → *բանավոր թարգմանություն* (ուսանող թարգմանչի կողմից):

ե. Ուսանողներից յուրաքանչյուրին տրամադրվում է գնահատման թերթիկ՝ դասընկերոջ աշխատանքը գնահատելու համար:

3. *Թարգմանության գործնական աշխատանք* (բացատրական (փաստարկային) բնույթի առաջին 10 թեմաները անգլերենից հայերեն են, իսկ մնացած 10 թեմաները՝ հակառակը):

ա. Ուսանող խոսնակը տվյալ թեմայի մասին խոսում է *անգլերեն* / հայերեն:

բ. Ուսանող թարգմանիչը թարգմանում է հայերեն / *անգլերեն*:

գ. Մյուս ուսանողներն ունկնդրում, լրացնում են գնահատման թերթիկը և գրառումներ կատարում՝ հայերենի/*անգլերենի* վերաբերյալ մեկնաբանություններ անելու և հարցեր տալու նպատակով:

դ. Դասավանդողը և ուսանողները մեկնաբանություններ են անում ուսանողի կատարած աշխատանքի վերաբերյալ՝ կիրառված ռազմավարության և լեզվի կապակցությամբ:

ԵՐԿՐՈՐԴ ՓՈՒԼ (II). *Ուսանող – ուսանող*, որոնք հանդես են գալիս որպես *խոսնակ – թարգմանիչ* (կանգնելով ամբիոնի մոտ և ընթերցելով ելույթը):

1. Ուսանողի արտալսարանային պատրաստությունը

ա. Ուսանողներին հանձնարարվում է պատրաստել երկու ելույթ, մեկը՝ անգլերեն, իսկ մյուսը՝ հայերեն: Երկուսն էլ բացատրական (փաստարկային) դիսկուրսներ են:

2. Լսարանային պատրաստությունը՝ նախքան ելույթը

ա. Առկայության դեպքում լսարանի առջևի հատվածում լավ կլինի ամբիոն տեղադրել:

բ. Ուսանողներին հանձնարարվում է բաժանվել զույգերի: Չույգերից յուրաքանչյուրը 5-10 րոպե է տրամադրում գործնական աշխատանքին՝ հաշվի առնելով դասավանդողների և դասընկերների մեկնաբանությունները:

գ. Ուսանողներին խնդրում են յուրաքանչյուր ելույթից հետո մեկնաբանել իրենց դասընկերների կատարած աշխատանքը: Այս աշխատանքը կատարվում է «Դասախոսության» (միակողմանի հաղորդակցության) միջոցով:

դ. Ուսանողներին ցուցում է տրվում այդ աշխատանքի ընթացքում հետևելու բանավոր թարգմանության հետևյալ գործընթացին՝ *խոսք*. ելույթ (ուսանող խոսնակի կողմից) → *բանավոր թարգմանություն* (ուսանող թարգմանչի կողմից):

ե. Ուսանողներից յուրաքանչյուրին տրամադրվում է գնահատման թերթիկ՝ դասընկերոջ աշխատանքը գնահատելու համար:

3. *Թարգմանության գործնական աշխատանք* (առաջին ելույթը՝ անգլերեն, երկրորդը՝ հայերեն)

ա. Ուսանող խոսնակը *անգլերեն* / հայերեն ելույթ է ունենում տվյալ թեմայի շուրջ. ուսանող թարգմանիչը թարգմանում է հայերեն / *անգլերեն*:

բ. Մյուս ուսանողներն ունկնդրում, լրացնում են գնահատման թերթիկը և գրառումներ կատարում՝ մեկնաբանություններ անելու և հարցեր տալու նպատակով:

գ. Դասավանդողը և ուսանողները մեկնաբանություններ են անում ուսանողի կատարած աշխատանքի վերաբերյալ՝ կիրառված ռազմավարության և լեզվի կապակցությամբ:

ԵՐՐՈՐԳ ՓՈՒԼ. *Նվագարկիչ-ուսանող*, որոնք հանդես են գալիս որպես *խոսնակ - թարգմանիչ*:

1. *Դասավանդողի արտալսարանային պատրաստությունը*

ա. Դասավանդողն ընտրում է անգլերեն և հայերեն կարճ գրույցներ՝ տարբեր ձայնագրություններից: Բոլորը՝ նկարագրական, սրախոսական և երկխոսության բնույթի:

բ. Դասավանդողը միացնում է նվագարկիչը՝ ստուգելու համար նվագարկչի և սկավառակների սարքին լինելը:

2. *Լսարանային պատրաստությունը՝ նախքան պրեզենտացիան*

ա. Լսարանի առջևի հատվածում պետք է տեղադրվի սեղան՝ երկու աթոռով:

բ. Նվագարկիչը դրվում է սեղանին և պետք է հասանելի լինի դասավանդողի համար:

գ. Ուսանողներին խնդրում են յուրաքանչյուր ելույթից հետո մեկնաբանել իրենց դասընկերների կատարած աշխատանքը: Այս

աշխատանքը կատարվում է «Դասախոսության» (միակողմանի հաղորդակցության) միջոցով:

դ. Ուսանողներին ցուցում է տրվում այդ աշխատանքի ընթացքում հետևելու բանավոր թարգմանության այս գործընթացին՝ *խոսք*. պրեզենտացիա (նվագարկչի միջոցով) → *բանավոր թարգմանություն* (ուսանողի կողմից):

ե. Ուսանողներից յուրաքանչյուրին տրամադրվում է գնահատման թերթիկ՝ դասընկերոջ աշխատանքը գնահատելու համար:

3. *Թարգմանության գործնական աշխատանք* (առաջին մասը՝ անգլերենից հայերեն, երկրորդը՝ հակառակը):

ա. Դասավանդողը նվագարկչով միացնում է *անգլերեն*/հայերեն կարճ խոսքը՝ կարճ դադարներով հնարավորություն տալով ուսանողին բանավոր թարգմանելու լսածը:

բ. Ուսանողը թարգմանում է հայերեն/*անգլերեն*:

գ. Մյուս ուսանողներն ունկնդրում, լրացնում են գնահատման թերթիկը և գրառումներ կատարում՝ մեկնաբանություններ անելու նպատակով:

Դասավանդողը և ուսանողները մեկնաբանություններ են անում ուսանողի կատարած աշխատանքի վերաբերյալ՝ կիրառված ռազմավարության և լեզվի կապակցությամբ:

դ. Դասավանդողը կրկին միացնում է նվագարկչի՝ ստուգելու համար կիրառված լեզուն՝ քննարկման և ուղղումների նպատակով:

ՉՈՐՐՈՐԴ ՓՈԽԼ. *Տեսանվագարկչիչ-ուսանողը* հանդես են գալիս որպես *խոսնակ-թարգմանիչ*:

Դասավանդողի արտալսարանային պատրաստությունը

ա. Դասավանդողը կայքէջերից ընտրում է անգլերեն և հայերեն հատուկ կարճ գրույցներ, բոլորը՝ ուսուցողական և ընթացակարգային խոսքի բնույթի:

բ. Դասավանդողը միացնում է տեսասկավառակները՝ դրանց սարքին լինելն ստուգելու նպատակով:

գ. Դասավանդողն ստուգում և փորձարկում է տեսաձայնարկիչը կամ շարժական համակարգիչը, հեռուստամոնիտորը կամ պրոյեկտորն ու դրա էկրանը:

Լսարանային պարրաստությունը նախքան պրեզենտացիան

ա. Լսարանի առջևի հատվածում պետք է տեղադրվի սեղան՝ երկու աթոռով:

բ. Տեսանվագարկիչը և հեռուստամոնիտորը կամ պրոյեկտորը պետք է հասանելի լինեն դասավանդողի համար:

գ. Ուսանողներին հանձնարարվում է բաժանվել զույգերի: Զույգերից յուրաքանչյուրը (մեկը թարգմանում է հարցազրույցավարի, մյուսը՝ հարցազրույց տվողի խոսքը) 5-10 թույլ է տրամադրում գործնական աշխատանքին:

դ. Ուսանողներին խնդրում են զրույցից հետո մեկնաբանել իրենց դասընկերների կատարած աշխատանքը: Այս աշխատանքը կատարվում է «Ինտերակտիվ զրույցի» միջոցով:

ե. Ուսանողներին ցուցում է տրվում այդ աշխատանքի ընթացքում հետևելու բանավոր թարգմանության հետևյալ գործընթացին՝ *խոսք*. պրեզենտացիա (տեսանվագարկչի միջոցով) → *բանավոր թարգմանություն* (երկու ուսանողի կողմից):

զ. Ուսանողներից յուրաքանչյուրին տրամադրվում է գնահատման թերթիկ՝ դասընկերոջ աշխատանքը գնահատելու համար:

Բանավոր թարգմանության գործնական աշխատանք (առաջին մասը՝ անգլերենից հայերեն)

ա. Դասավանդողը տեսանվագարկչով միացնում է *անգլերեն* / հայերեն խոսքը՝ կարճ դադարներով հնարավորություն տալով ուսանողին՝ բանավոր թարգմանելու լսածը:

բ. Ուսանողը թարգմանում է հայերեն / *անգլերեն*:

գ. Մյուս ուսանողներն ունկնդրում, լրացնում են գնահատման թերթիկը և գրառումներ կատարում՝ մեկնաբանություններ անելու նպատակով:

դ. Դասավանդողը և ուսանողները մեկնաբանություններ են անում ուսանողի կատարած աշխատանքի վերաբերյալ՝ կիրառված ռազմավարության և լեզվի կապակցությամբ:

ե. Դասավանդողը կրկին միացնում է տեսասկավառակը՝ ստուգելու համար կիրառված լեզուն՝ քննարկման և ուղղումների նպատակով:

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՓՈԽԼ. *Ռադիոընդունիչը-ուսանողը* հանդես են գալիս որպես համապատասխանաբար *խոսակ-թարգմանիչ*:

1. Դասավանդողի արտախարանային պատրաստությունը

ա. Դասավանդողը ստուգում է ռադիոընդունիչի վիճակը և փորձում հնչողության որակը:

բ. Դասավանդողը պատրաստում է դատարկ սկավառակ՝ դասի ընթացքում հեռարձակվող լուրերն ու այլ հաղորդումները ձայնագրելու համար՝ քննարկման և արձագանքներ ունկնդրելու նպատակով:

2. Լսարանային պատրաստումը՝ նախքան ռադիոհեռարձակումը

ա. Լսարանի առջևի հատվածում տեղադրվում է սեղան և աթոռ:

բ. Բոլոր ուսանողներին հանձնարարվում է գրի առնել ռադիոհաղորդումներից լսված լուրերի և խոսակցության հիմնական կետերը, այնուհետ՝ թարգմանել դրանք: Ուսանողներից յուրաքանչյուրն այդ աշխատանքի համար ծախսում է 5-10 րոպե: Դասավանդողը և դասընկերները մաս մեկնաբանություններ են անում և հարցեր տալիս:

գ. Ուսանողներին հանձնարարվում է այդ աշխատանքի ընթացքում հետևել բանավոր թարգմանության հետևյալ գործընթացին՝ *խոսք. պրեզենտացիա (ռադիոյի միջոցով)→բանավոր թարգմանություն (յուրաքանչյուր ուսանողի կողմից՝ հիմնական կետերի գրառմամբ կամ ամփոփմամբ) →ուղեք (ուսանողի կողմից)*՝ գրառված կետերի և կատարված ամփոփման հիման վրա:

ե. Ուսանողներից յուրաքանչյուրին տրամադրվում է գնահատման թերթիկ՝ դասընկերոջ աշխատանքը գնահատելու համար:

3. Բանավոր քարզմանության գործնական աշխատանք

ա. Դասավանդողը ռադիոընդունիչով «որսում է» լրատվական կամ թոք-շոուի որևէ հաղորդում՝ միաժամանակ սեղմելով ձայնագրման կոճակը:

բ. Ուսանողներից յուրաքանչյուրը քարզմանում է՝ գրի առնելով հիմնական կետերը և կատարելով ամփոփում:

գ. Պատահականության սկզբունքով ընտրվում է որևէ ուսանող՝ գրի առնված հիմնական կետերի շուրջ լսարանի հետ խոսելու նպատակով:

դ. Մյուս ուսանողներն ունկնդրում են, լրացնում գնահատման թերթիկը և գրի առնում այն առանձին հարցերը, որոնց վերաբերյալ մեկնաբանություններ ունեն:

ե. Դասավանդողը և ուսանողները մեկնաբանություններ են անում ուսանող քարզմանչի աշխատանքի վերաբերյալ՝ կիրառված ռազմավարության և լեզվի կապակցությամբ:

զ. Դասավանդողը միացնում է ձայնագրությունը՝ ստուգելու համար կիրառված լեզուն՝ քննարկման և ուղղումների նպատակով:

ՎԵՑԵՐՈՐԴ ՓՈՒԼ. *Լուրերի հեռուստատեսային թողարկումը- ուսանողը* համապատասխանաբար հանդես են գալիս որպես *խոսնակ-քարզմանիչ*:

Դասավանդողի արտալսարանային պատրաստությունը

ա. Դասավանդողը ստուգում է հեռուստացույցի վիճակը:

բ. Դասավանդողը պատրաստում է դատարկ սկավառակ՝ քննարկման և արձագանքներ ունկնդրելու նպատակով ձայնագրություն կատարելու համար:

Լսարանային պատրաստումը՝ նախքան հեռարձակումը

ա. Լսարանի առջևի հատվածում տեղադրվում են սեղան և արքոն:

բ. Միացնելու պատրաստ հեռուստացույցը և դատարկ սկավառակով տեսագրիչը՝ լուրերի հաղորդումը ձայնագրելու համար, պետք է պատշաճ տեղադրված և հասանելի լինեն ուսուցիչների համար:

գ. Բոլոր ուսանողներին հանձնարարվում է գրի առնել հեռուստահաղորդումներից լսված լուրերի և խոսակցության հիմնական կետերը: Ուսանողներից յուրաքանչյուրը իր նշումները թիրախ լեզվով վերապատմելու համար ծախսում է 3-5 բոպե:

դ. Ուսանողներին հանձնարարվում է այդ աշխատանքի ընթացքում հետևել բանավոր թարգմանության հետևյալ գործընթացին՝ *խոսք*. պրեզենտացիա (հեռուստատեսության միջոցով) → *բանավոր թարգմանություն* (յուրաքանչյուր ուսանողի կողմից՝ հիմնական կետերի գրառմամբ կամ ամփոփմամբ) → *ուղերձ* (ուսանողի կողմից)՝ գրառված կետերի և կատարված ամփոփման հիման վրա:

ե. Ուսանողներից յուրաքանչյուրին տրամադրվում է գնահատման թերթիկ՝ դասընկերոջ աշխատանքը գնահատելու համար:

Բանավոր թարգմանության գործնական աշխատանք (առաջին մասը՝ անգլերենից հայերեն)

ա. Դասավանդողը հեռուստացույցը կարգավորում է *անգլերեն/հայերեն* լուրերի կամ թոք-շոուի ալիքի վրա՝ միաժամանակ սեղմելով տեսագրման կոճակը:

բ. Ուսանողը թարգմանում է հայերեն/*անգլերեն* գրի առնելով հիմնական կետերը և կատարելով ամփոփում:

գ. Պատահականության սկզբունքով ընտրվում է որևէ ուսանող՝ գրի առնված հիմնական կետերի շուրջ լսարանի հետ խոսելու նպատակով՝ դիտելով տեսագրությունը:

դ. Մյուս ուսանողներն ունկնդրում, լրացնում են գնահատման թերթիկը և գրի առնում այն առանձին հարցերը, որոնց վերաբերյալ մեկնաբանություններ ունեն:

ե. Դասավանդողը մեկնաբանություններ է անում ուսանող թարգմանչի աշխատանքի վերաբերյալ՝ կիրառված ռազմավարության և լեզվի կապակցությամբ:

4. Ուսանողների կատարած աշխատանքի գնահատումը

Յուրաքանչյուր ուսանող գնահատվում է ըստ կիսամյակի ընթացքում լսարանում կատարած աշխատանքի: Դա շարունակական գնահատում է: Ուսանողը գնահատվում է դասավանդողի և դասընկերների կողմից՝ ստորև ներկայացված գնահատման ձևաչափի հիման վրա:

Բանավոր թարգմանություն

Գնահատման թերթիկ

Ամսաթիվ

Գնահատող	ուսանողի	անուն-ազգանունը
Վերնագիրը/Թեման		
Տեքստի տեսակը		

N	Գնահատվող ցուցանիշը	Գնահատականը
1	Ճշգրտությունը	1 2 3 4
2	Հստակությունը	1 2 3 4
3	Սահունությունը	1 2 3 4
4	Տեսողական կոնտակտը	1 2 3 4
5	Ինքնավստահությունը	1 2 3 4

Ընդամենը

Նախքան բանավոր թարգմանությունն անելը այս ձևաթուղթը բաշխվում է ուսանողներին, իսկ դասից հետո գնահատման լրացված թերթիկները հավաքվում են և դասավանդողն ամփոփում է արդյունք-

ները, պատճենները տրամադրում առաջադրանքը կատարած ուսանողներին, որպեսզի վերջիններս դրանք զետեղեն իրենց թղթապանակներում՝ առաջադիմությունն արձանագրելու նպատակով: Դասավանդողը գնահատման ձևաթուղթը պահպանում է՝ կիսամյակի ավարտին վերջնական գնահատում կատարելու համար:

Ուսանողներից յուրաքանչյուրին բացատրվում է, թե ինչպես պետք է գնահատել դասընկերոջ աշխատանքը լսարանում: Ստորև ներկայացված են գնահատվող ցուցանիշները և գնահատման համակարգը.

Գնահատված ցուցանիշները

Ճշգրտությունը

- յուրաքանչյուր բառ արտասանում է ճիշտ՝ գործածելով ճիշտ շեշտադրություն և առոգանություն.

- գործածում է ճիշտ քերականական կառույցներ (ճիշտ ժամանակաձևերով).

- ընտրում է թեմային առնչվող պատշաճ բառեր.

Հստակությունը

- խոսում է բարձր և հստակ ձայնով.

- իմաստը արտահայտում է հստակ և բնական ոճով.

- գործածում է պատշաճ հաղորդակցային շարժումն՝ իմաստը հստակ և ընկալելի դարձնելու համար.

- իմաստը արագորեն ըմբռնում և ճշգրիտ փոխանցում է.

Սահունությունը

- իմաստը արտահայտում է հեշտորեն և նորմալ արագությամբ՝ առանց վարանելու և առանց չափազանց երկար դադարների.

- իմաստը փոխանցում է սահուն՝ գործածելով ծանոթ գաղափարներ, օրինակներ և թեմային առնչվող այլ միջոցներ.

Տեսողական կոնտակտը

- պահպանում է լսարանի հետ տեսողական կոնտակտը՝ հայացքն ուղղելով դեպի ամբողջ լսարանը:

Խնքնավստահությունը

- ճիշտ իմաստը փոխանցում է լիարժեք վստահությամբ և անվարան.

- խոսում է վստահ՝ անգամ իմաստի, քերականական կառույցների և ժամանակաձևերի, բառի ընտրության հետ կապված սխալ գործելու պարագայում:

Բանավոր թարգմանությունը լեզվական հմտություն է, որը ուսանողը կարող է ձեռք բերել միտումնավոր կամ ոչ միտումնավոր՝ ուսման, վերապատրաստումների, լսարանային, խաղային կամ իրական իրավիճակների միջոցով: Բանավոր թարգմանության ուսուցման այս վեց փուլերը հատուկ մշակված են այնպես, որ օգնեն ուսանողներին, որպեսզի ավարտելուց հետո նրանք դառնան հմուտ և հենակարային թարգմանիչներ:

Վեց փուլերը ուսանողների համար օգտակար են մի քանի առումով. (ա) ուսանողները ծանոթանում են անգլերենի տարբեր խոսելաձևերին և առողջանություններին. (բ) ուսանողները ծանոթանում են անգլերենի և հայերենի հատկալեզուներին (idiolect). (գ) ուսանողներին ներկայացվում են անգլերենի և հայերենի տարբեր ժանրերը. (դ) ուսանողները ծանոթանում են խոսողի ձայնին և խոսքի արագությամբ, երբ դրանք հնչում են նվազարկչից, ռադիոյից և հեռուստացույցից. (ե) ուսանողները սովորում են արագ կողմնորոշվել՝ ինչը բաց թողնել և ինչը փոխանցել, ընդ որում՝ դա անել առանց խոսողին տեսնելու՝ միայն ունկնդրելով: Նույնը կարող է արվել՝ խոսողին ունկնդրելով և նրան և/կամ ներկայացվող պատկերներին նայելով. (զ) ուսանողները սովորում են արագ և հմուտ գրառում կատարել. (ը) ուսանողները սովորում են հանպատրաստից խոսել գրի առնված հիմնական կետերի հիման վրա. (թ) ուսանողները սովորում են իրենց ուղեղներում հավոր պատշաճի աշխատեցնել «կարճատև հիշողության» համակարգը. (ժ) ուսանողները սովորում են լսարանի առջև պահպանել ինքնավստահությունը. (ի) ուսանողները սովորում են պահպանել տեսողական կոնտակտը լսարանի հետ. (լ) ուսանողները սովորում

են դատողություններ և մեկնաբանություններ անել կատարված բանավոր թարգմանության վերաբերյալ:

Ապագա բանավոր թարգմանիչների ուսուցումը անպայման պետք է ներառի հոգելեզվաբանական որոշակի վերապատրաստում՝ հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ աշխատանքի մեծ մասը կախված է ուսանողների կողմից իրականացվող ինքնուսուցումից:

Դասախոսի դերն է՝ օգնել ինքնապատրաստվել, տրամադրել որոշակի օգտակար ուղղորդում և վարժություններ, որոնք կարող են կիրառվել հետագայում՝ առանց դասավանդողի և բարդ սարքավորումների օգնության:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. Բաբայան Ա. Մ., Իսրայելյան Ա. Հ., Օտար լեզվով բանավոր խոսքի ընկալման հմտությունների ուսուցման մեթոդական ուղեցույց, ԵՊՀ հրատարակչություն, Երևան, 2014:
2. Նազարյան Ա. Հ., Բաղդասարյան Հ. Գ., Թարգմանաբանական ուսումնական ձեռնարկ, «Ամարաս», Երևան, 2000:
3. Adler, R., Rosenfield, L. and R. Proctor, Interplay: The Process of Interpersonal Communication, Oxford University Press, New York, 2012.
4. Brown, J., Rodgers, T., Doing Second Language Research, Oxford University Press, Oxford, 2004.
5. Dulay, H., Burt M. & Krashen S., Language Two, Oxford, 1992.
6. Ellis, R., Second Language Acquisition, Oxford University Press, Oxford, 1997.
7. Flowerdew, J. and Lindsay M., Second Language Listening: Theory and Practice, Cambridge, UK, Cambridge University Press, 2005.
8. Kornakov P., To Teach Interpreting or To Teach Through Interpreting? Rusistica, Great Britain, 1996.
9. Larsen-Freeman, Techniques and Principles in Language Teaching, Oxford University Press, Oxford, 2000.
10. Larson, Mildred L., Meaning-Based Translation: A Guide to Cross-Language Equivalence, University Press of America, Lanham, 1984.
11. Lightbown, P., Spada, N., How Languages are Learned, Oxford University Press, New York, 2003.
12. Rost, M., Teaching and Researching Listening, Pearson Education, UK, 2002.
13. Rost, M., Listening in Language Learning, Longman, London, 1990.
14. Tudon, I., The Challenge of the Bologna Process for Higher Education Language Teaching in Europe, Universite Libre de Bruxelles, 2007.

Պարբերականներ

1. Derrick, D., Teaching Beyond the Test: A Method for Designing Test-Preparation Classes, English Teaching Forum, Vol. 51, N 4, 2013.
2. Byrnes, H., The Role of Listening Comprehension: A Theoretical Base, Foreign Language Annals, Vol. 17, 1984.
3. Pearl Stephen B., Lacuna, Myth and Shibboleth in Teaching Simultaneous Interpreting, Perspectives: Studies in Translatology, 3 (2), 1995.
4. Realizing the European Higher Education Area, Communique of the Conference of Ministers Responsible for Higher Education, Berlin, Sept., 2003.

Համացանց

1. <http://accurapid.com/journal>, Izak Morin, Six Phases in Teaching Interpretation
2. <http://www.mezzoguild.com/foreignlanguage-aspect/2013>, Donovan, N., The One Thing You Can't Fake in Foreign Language Learning
3. <http://www.bradford.ac.uk/staff/pkkornakov/META>, Dr Peter K.Kornakov, Five Principles and Five Skills for Training Interpreters
4. http://wdr.doleta.gov/opr/fulltext/eta_default.cfm?year, Skills and Tasks for Jobs: A SCANS Report for America 2000./United States Department of Labor: Reports

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ	3
ԲԱՆԱՎՈՐ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱՀԱՐՑԵՐՆ ՈՒ ՏԱՐԱՏԵՍԱԿՆԵՐԸ	5
ՍԱՄՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ՈՒՍՈՒՅՄԱՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔՆԵՐԸ	9
ԲԱՆԱՎՈՐ ԽՈՍՔԻ ԸՆԿԱԼՄԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ	10
ՈՒՍՈՒՅՄԱՆ ՓՈՒԼԵՐԸ	11
ՀՄՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԶԱՐԳԱՅՈՒՄԸ ԽԹԱՆՈՂ ԱՌԱՋԱԴՐԱՆՔՆԵՐ	16
ԱՐՏԱԼՍԱՐԱՆԱՅԻՆ ԻՆՔՆՈՒՍՈՒՅՄԱՆ ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	21
ՈՒՍՈՒՄՆԱՄԵԹՈՂԱԿԱՆ ՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ՍԻՋՈՑՆԵՐ	28
ԲԱՆԱՎՈՐ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹՅԱՆ ՈՒՍՈՒՅՄԱՆ ՎԵՅ ՓՈՒԼԵՐԸ	30
ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՅԱՆԿ	47

ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

ԼՈՒՍԻՆԵ ՀՐԱԶԻԿԻ ՍԱՐԳՍՅԱՆ

**ԲԱՆԱՎՈՐ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՀՄՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ
ՄԵԹՈԴԱԿԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿ**

Համակարգչային ձևավորումը՝ Կ. Չալաբյանի
Հրատ. խմբագրումը՝ Մ. Հովհաննիսյանի
Կազմի ձևավորումը՝ Ա. Պատվականյանի

Տպագրված է Time to Print օպերատիվ տպագրությունների սրահում:
ք. Երևան, Խանջյան 15/55

Ստորագրված է տպագրության՝ 17.03.2017:
Չափսը՝ 60x84¹/₁₆: Տպ. մամուլը՝ 3.125:
Տպաքանակը՝ 100:

ԵՊՀ հրատարակչություն
ք. Երևան, 0025, Ալեք Մանուկյան 1
www.publishing.ysu.am